04/01/2019

Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος: Θεοφάνεια ή Επιφάνεια;

/ Γνώμες

Το ότι δηλα-δή η σημερινή εορτή ονομάζεται Επιφάνεια, είναι γνωστό σ’ όλους. Ποια όμως παρουσία είναι αυτή και ποιά από τα δύο συμβαίνει, είναι μία αυτή ή δύο; Αυτό δεν το γνωρίζουν, πράγμα που αποτελεί την πιο χειρότερη ντροπή και είναι άξιο για πολλά γέλια, διότι, ενώ κάθε χρόνο εορτάζουν την εορτή αυτή, όμως αγνοούν την υπόθεσή της.

Είναι ανάγκη λοιπόν κατ’ αρχή να πω στην αγάπη σας, ότι δεν πρόκειται για μία παρουσία, αλλά για δύο· μία είναι αυτή που έγινε σαν σήμερα, και δεύτερη είναι η μελλοντική, που θα γίνει με τρόπο ένδοξο κατά τη συντέλεια του κόσμου. Και για την κάθε μία απ’ αυτές ακούσατε σήμερα τον Παύλο να γράφει στον Τίτο και να λέει για μεν τη σημερινή τα εξής: «Παρουσιάσθηκε Η Χάρη Του Θεού, Που Σώζει Όλους Τους Ανθρώπους, Και Μας Διδάσκει Ν’ Αρνηθούμε Την Ασέβεια Και Τις Κοσμικές Επιθυ-μίες, Και Να Ζήσουμε Κατά Τον Παρόντα Αιώνα Με Σωφροσύνη, Δικαιοσύνη Και Ευσέβεια», για δε τη μελλοντική· «Και Ν’ Αναμένουμε Την Πραγματοποίηση Της Μακάριας Ελπίδας Και Την Παρουσία Της Δόξας Του Μεγάλου Θεού Και Σωτήρα Μας Ιησού Χριστού» (Τιτ. 2, 11-13). Αλλά και ο προφήτης για την

ίδια εκείνη έλεγε τα εξής· «Ο Ήλιος Θα Μετατρα-πεί Σε Σκοτάδι Και Η Σελήνη Σε Αίμα Προτού Να Έρθει Η Μεγάλη Και Ένδοξη Εκείνη Ημέρα Του Κυρίου» (Ιωήλ 2, 31).

Αλλά για ποιο λόγο ονομάζεται επιφάνεια όχι η ημέρα κατά την οποία γεννήθηκε, αλλά η ημέρα κατά την οποία βαπτίσθηκε; Διότι αυτή είναι η ημέρα κατά την οποία βαπτίσθηκε και αγίασε τη φύση των υδάτων. Γι’ αυτό βέβαια και τα μεσάνυχτα της εορτής αυτής όλοι φέρνουν νερό και το τοποθετούν μέσα στο σπίτι, φυλάσσοντάς το όλο το χρόνο, επειδή σήμερα αγιάστηκαν τα ύδατα. Και το θαύμα του αγιασμού των υδάτων γίνεται φανερό από το ότι δεν αλλοιώνεται η φύση του νερού εκείνου με το πέρασμα του χρόνου, αλλά ολόκληρο χρόνο και πολλές φορές δύο και τρία χρόνια παραμένει καθαρό και φρέσκο το νερό που σήμερα αντλήθηκε, και βρίσκεται μετά από τόσο χρόνο σε ίση αξία και κατάσταση με το νερό, που μόλις πριν λίγο πάρθηκε από την πηγή.

Για ποιο λόγο λοιπόν ονομάζεται αυτή η ημέρα Επιφάνεια; Επειδή ο Χριστός έγινε σ’ όλους γνωστός όχι όταν γεννήθηκε, αλλά όταν βαπτίσθηκε· διότι μέχρι αυτή την ημέρα ήταν άγνωστος στους πολλούς. Και ότι οι πολλοί τον αγνοούσαν και δεν γνώριζαν ποιος τέλος πάντων ήταν, άκουσε τον Ιωάννη Βαπτιστή που λέει: «Ανάμεσά Μας Στέκεται Κάποιος, Τον Οποίο Σεις Δεν Γνωρίζετε»(Ιω. 1, 26).

Και γιατί είναι άξιο θαυμασμού εάν οι άλλοι τον αγνοούσαν, τη στιγμή βέβαια που και ο ίδιος ο Βαπτιστής τον αγνοούσε μέχρι την ημέρα εκείνη; Διότι λέει, «Και Εγώ Δεν Τον Γνώριζα, Αλλά Εκείνος Που Με Έστειλε Να Βαπτίζω Με Νερό, Εκείνος Μου Είπε· Σε Όποιον Θα Δεις Να Κατεβαίνει Το Άγιο Πνεύμα Και Να Μένει Επάνω Σ’ Αυτόν, Αυτός Είναι Εκείνος Που Βαπτίζει Με Άγιο Πνεύμα»(Ιω. 1, 33). Το ότι λοιπόν υπάρχουν δύο παρουσίες γίνεται αυτό φανερό από αυτά.

Είναι ανάγκη όμως να εξηγήσουμε για ποιό λόγο έρχεται ο Χριστός να βαπτισθεί, και τί είδους βάπτισμα ήταν αυτό· καθόσον πρέπει και αυτό να το γνω-ρίζουμε, όπως ακριβώς βέβαια και εκείνο· και πρέπει πρώ-τα να διδάξω στην αγάπη σας αυτό, διότι από αυτό θα γνωρίσουμε και εκείνο.

Υπήρχε το ιουδαϊκό βάπτισμα, που απάλλασσε από τις σωματικές ακαθαρσίες και όχι από τα αμαρτήματα της συνειδήσεως. Εάν κάποιος διέπραττε μοιχεία, εάν κάποιος τολμούσε να κλέψει, και αν κάποιος διέ-πραττε κάποια άλλη παρανομία, δεν τον απάλλασσε αυτό από την παράβαση αυτή, εάν όμως κάποιος άγγιζε οστά νεκρών, ή έτρωγε απαγορευμένη τροφή, ή επέστρεφε από θάνατο, ή πλησίαζε τους νεκρούς, λουζόταν, και παρέμενε ακάθαρτος μέχρι το βράδυ, ενώ στη συνέχεια κα-θαριζόταν. Διότι λέει: «Θα Λούσετε Το Σώμα Του Με Κα-θαρό Νερό Και Θα Είναι Ακάθαρτος Μέχρι Το Βράδυ»(Λευιτ.15, 5) και μετά θα καθαρίζεται· διότι στην

πραγματικότητα αυτό δεν ήταν ακαθαρσία, αλλά επειδή ήταν πνευματικά ατε-λείς, με αυτά τα μέτρα ο Θεός τους έκανε ευλαβέστερους, και τους προετοίμαζε από την πρώτη εκείνη στιγμή να είναι πιο κατάλληλοι για την κατανόηση των υψηλοτέρων πραγμάτων.

Το ιουδαϊκό λοιπόν καθάρσιο δεν απάλλασσε από τα αμαρτήματα, αλλά μόνο από τις σωματικές ακαθαρσίες, ενώ το δικό μας βάπτισμα δεν είναι τέτοιο, αλλά είναι πολύ πιο ανώτερο και γεμάτο από πολλή χάρη, καθόσον απαλλάσσει από τα αμαρτήματα, καθαρίζει τη ψυχή, και χορηγεί το άγιο Πνεύμα. Του Ιωάννη πάλι το βάπτισμα ήταν βέβαια πολύ πιο ανώτερο από το ιουδαϊκό, κατώτερο όμως από το δικό μας, αποτελώντας, κατά κάποιο τρόπο, γέφυρα μεταξύ αυτών των δύο βαπτισμάτων, καθοδηγώντας μας από εκείνο προς αυτά· διότι δεν τους οδηγούσε στην τήρηση σωματικών καθαρμών, αλλά τους προέτρεπε και τους συμβούλευε ν’ απομακρυνθούν από εκείνους και να επιστρέψουν από την κακία στην αρετή και να στηρίζουν τις ελπίδες της σωτηρίας τους στα κατορθώματα των έργων και όχι σε διάφορα βαπτίσματα και καθαρμούς με νερό.

Διότι δεν έλεγε, πλύνε τα ρούχα σου, και λούσε το σώμα σου, και θα γίνεις καθαρός, αλλά τί; «Κάνετε Έργα Άξια Της Μετάνοιας»(Ματθ. 3, 8). Και ως προς αυτά ήταν ανώτερο από το ιουδαϊκό, αλλά κατώτερο από το δικό μας, επειδή το βάπτισμα του Ιωάννη δεν χάριζε Πνεύμα άγιο, ούτε παρείχε τη συγχώρηση που παρέχεται από τη θεία χάρη, διότι προέτρεπε να μετανοούν και δεν είχε την εξουσία να δίνει συγχώρηση. Γι’ αυτό ακριβώς και έλεγε· «Εγώ Σας Βαπτίζω Με Νερό, Ενώ Εκείνος Θα Σας Βαπτίσει Με Πνεύμα Άγιο Και Φωτιά»(Ματθ. 3, 11). Είναι φανερό ότι αυτός δεν βάπτιζε με Πνεύμα άγιο. Τί σημαίνει «με Πνεύμα άγιο και φωτιά»; Θυμήσου σε παρακαλώ την η-μέρα εκείνη, κατά την οποία παρουσιάσθηκαν στους αποστόλους διαμεριζόμενες πύρινες γλώσσες και κάθισαν επάνω στον καθένα από αυτούς.

Και ότι ήταν ατελές το βάπτισμα του Ιωάννη, μη έχοντας τη δύναμη να χορηγεί Πνεύμα άγιο, ούτε να συγχωρεί αμαρτήματα, γίνεται φανερά από το εξής. Όταν ο Παύλος συνάντησε κάποιους μαθητές τους ρώτησε· «Μήπως Λάβατε Πνεύμα Άγιο Όταν Πιστέψατε; Ε-κείνοι Είπαν Προς Αυτόν· Ούτε Καν Ακούσαμε Ότι Υπάρχει Άγιο Πνεύμα. Είπε Τότε Προς Αυτούς· Σε Τί Λοιπόν Βαπτισθήκατε; Εκείνοι Είπαν· Στο Βάπτισμα Του Ιωάννη. Είπε Τότε Ο Παύλος. Ο Ιωάννης Βάπτιζε Βάπτισμα Μετά-νοιας»(Πραξ. 19, 2-4). Βάπτισμα μετάνοιας λοιπόν ήταν και όχι συγχωρήσεως. Και για ποιό σκοπό βάπτιζε; «Έλεγε Στο Λαό Να Πιστέψουν Σ' Εκείνον Που Έρχεται Μετά Από Αυτόν, Δη-λαδή Στον Κύριο Ιησού. Όταν Το Άκουσαν Αυτό Βαπτίσθηκαν Στο Όνομα Του Κυρίου Ιησού. Και Αφού Έθεσε Ο Παύλος Τα Χέρια Του Επάνω Τους, Ήρθε Σ' Αυτούς Το Άγιο Πνεύμα»(Πραξ. 19, 4-6).

Είδες πως ήταν ατελές το βάπτισμα του Ιωάννη; Διότι, εάν δεν ήταν ατελές, δεν θα τους βάπτιζε πάλι ο Παύλος, δεν θα έθετε τα χέρια του επάνω τους· ενώ τώρα, αφού έκανε και τα δύο αυτά, φανέρωσε την υπεροχή του αποστολικού βαπτίσματος και ότι εκείνο ήταν κατά πολύ κατώτερο από αυτό.

Τη διαφορά λοιπόν των βαπτισμάτων τη μάθαμε από αυτά, πρέπει όμως στη συνέχεια να πούμε για ποιο λόγο βαπτίζεται ο Χριστός και ποιό είναι το βάπτισμα που κάνει. Δεν κάνει ούτε το παλιό ιουδαϊκό βάπτισμα, ούτε το δικό μας που καθιερώθηκε στη συνέχεια, καθόσον δεν εί-χε ανάγκη από συγχώρηση αμαρτημάτων· διότι πώς θα συνέβαινε αυτό σε εκείνον που δεν είχε καμία αμαρτία; Διότι, λέει, «Αμαρτία Δεν Έκανε, Ούτε Βρέθηκε Δόλος Στο Στόμα Του»(Α΄ Πετρ.2, 22)· και πάλι· «Ποιός Μπορεί Από Σας Να Με Ελέγξει Για Αμαρτία;»(Ιω. 8,46). Ούτε η σάρκα εκείνη στερούνταν το Πνεύμα· διότι πώς ήταν δυνατό αυτό στη σάρκα εκείνη που συνελήφθη από Πνεύμα άγιο; Εάν λοιπόν η σάρ-κα εκείνη ούτε το άγιο Πνεύμα στερούνταν, ούτε ήταν υπεύθυνη για αμαρτήματα, για ποιό λόγο βαπτίσθηκε; Αλλά προηγουμένως πρέπει να μάθουμε ποιο βάπτισμα έκανε, και τότε και αυτό θα μας γίνει πιο κατανοητό.

Ποιο λοιπόν βάπτισμα έκανε; Ούτε το ιουδαϊκό, ούτε το δικό μας, αλλά το βάπτισμα του Ιωάννη. Γιατί; Με σκοπό να μάθεις και από τη φύση αυτού του βαπτίσματος, ότι δεν βαπτίσθηκε για αμαρτίες του, ούτε επειδή είχε ανάγκη της χορηγίας του αγίου Πνεύματος· διότι το βάπτισμα εκείνο στερούνταν τη δυνατότητα και των δύο αυτών βαπτισμάτων, όπως ακριβώς βέβαια και αποδεί-ξαμε.

Και ότι δεν ήρθε στον Ιορδάνη ούτε για άφεση αμαρτημάτων, ούτε για τη χορηγία του αγίου Πνεύματος έγινε φανερό από αυτά· όμως για να μη νομίσει κάποιος από εκείνους που ήταν τότε παρόντες, ότι πηγαίνει εκεί για μετάνοια, όπως ακριβώς

πήγαιναν και οι άλλοι, άκουσε πως και αυτό το διευκρινίζει ο Ιωάννης. Διότι εκείνος που έλεγε στους άλλους, «Να Κάνετε Έργα Άξια Της Μετάνοιας» (Ματθ. 3, 8), άκουσε τί λέει σ’ αυτόν· «Εγώ Έχω Ανάγκη Να Βαπτισθώ Από Σένα, Και Συ Έρχεσαι Προς Εμένα;»(Ματθ. 3, 14). Αυτό το έλεγε για να δείξει ότι δεν πήγε σ’ αυτόν για τον ίδιο λόγο που πήγαιναν οι άλλοι· και ότι τόσο πολύ απέχει από την ανάγκη να βαπτισθεί γι’ αυτό, αφού ήταν κατά πολύ πιο ανώτερος και από τον ίδιο το Βαπτιστή, και ασύγκρι-τα καθαρότερος. Για ποιό λόγο λοιπόν βαπτίσθηκε, εάν αυτό δεν το έκανε ούτε για μετάνοια, ούτε για συγχώρη-ση αμαρτημάτων, ούτε για χορήγηση του Πνεύματος; Για δύο άλλους λόγους, που ένας είναι αυτός που ανα-φέρει ο μαθητής, και ο άλλος αυτός που λέγεται απ’ αυτόν στον Ιωάννη.

Ποια λοιπόν λέει ο Ιωάννης ότι είναι η αιτία του βαπτίσματος αυτού; Για να μάθουν οι πολλοί, όπως και ο Παύλος έλεγε, ότι «Ο Ιωάννης Βάπτισε Βάπτισμα Με-τάνοιας, Λέγοντας Να Πιστέψουν Σ’ Εκείνον Που Έρχεται Μετά Απ’ Αυτόν»(Πραξ. 19, 4)· αυτό ήταν το κατόρθωμα του βαπτίσματος. Διότι το να πηγαίνει στο σπίτι του καθενός, και πλησιάζοντας στις πόρτες και έχοντας μαζί του το Χριστό να τους καλεί έξω και να τους λέει, ότι αυτός είναι ο Υιός του Θεού, αυτό θα έκανε ύποπτη τη μαρτυρία και θα ήταν πάρα πολύ δύσκολο· επίσης το να τον πάρει πά-λι και, μπαίνοντας στη συναγωγή, να τον δείχνει, και αυτό πάλι κατά τον ίδιο τρόπο έκανε ύποπτη τη μαρ-τυρία.

Αλλ’ όμως το να έρθει και αυτός προς τον Ιωάννη με σκοπό να βαπτισθεί, τη στιγμή που όλος ο κόσμος από κάθε πόλη ξεχυνόταν στον Ιορδάνη και διέμενε στις όχθες του ποταμού, και εκεί να δεχθεί την ουράνια μαρ-τυρία που γινόταν με τα λόγια του Πατέρα, τη μαρτυρία που γινόταν με την επιφοίτηση του αγίου Πνεύματος με μορφή περιστεράς, αυτό έκανε ανύποπτη τη μαρτυρία που έδινε ο Ιωάννης γι’ αυτόν. Γι’ αυτό λέει, «Και Εγώ Δεν Τον Γνώριζα», κάνοντας έτσι αξιόπιστη την μαρτύρια του.

Επειδή ήταν συγγενείς, για να μη φα-νεί ότι δίνει τη μαρτυρία για το Χριστό εξαιτίας της συγ-γένειάς τους, ρύθμισε η χάρη του αγίου Πνεύματος να περάσει ο Ιωάννης όλα τα προηγούμενα χρόνια του στην έρημο, για να μη φανεί ότι η μαρτυρία δίνεται από φιλία ή από κάποια άλλη παρόμοια επινόηση, αλλ’ όπως το έμα-θε αυτό από το Θεό, έτσι και το κάνει γνωστό στον κό-σμο. Γι’ αυτό λέει, «Και Εγώ Δεν Τον Γνώριζα». Και από πού λοιπόν το έμαθες; «Εκείνος», λέει, «Που Με Έστειλε Να Βαπτίζω Με Νερό, Εκείνος Μου Είπε». Τί σου είπε; «Σ’ Όποιον Θα Δεις Να Κατεβαίνει Το Πνεύμα Με Μορφή Περιστεράς Και Να Μένει Επάνω Σ’ Αυτόν, Αυτός Είναι Εκείνος Που Βαπτίζει Με Πνεύμα Άγιο» (Ιω. 1, 33).

Βλέπεις ότι γι’ αυτό ήρθε το άγιο Πνεύμα, όχι ότι τότε κατέβηκε για πρώτη φορά, αλλά για να φανερώσει εκείνον που κηρυσσόταν, κάνοντας αυτόν γνωστό σ’

ό-λους, σαν με κάποιο δάχτυλο, με την πτήση του υπό μορφή περιστεράς; Γι’ αυτό λοιπόν ήρθε να βαπτισθεί αλλά και για μία άλλη αιτία, την οποία αναφέρει αυτός. Και ποιά είναι αυτή; Όταν ο Ιωάννης είπε, «Εγώ Έχω Ανάγκη Να Βαπτισθώ Από Σένα Και Συ Έρχεσαι Προς Εμένα;», αυτός αποκρίθηκε και είπε· «Άφησέ Τα Αυτά Τώρα Διότι Πρέπει Εμείς Να Εκτελέσουμε Κάθε Εντολή»(Ματθ. 3, 14-15). Είδες ευγνωμοσύνη δούλου; Είδες ταπεινοφροσύνη Κυρίου; Τί τέλος πάντων σημαίνει, «Να Εκπληρώσουμε Κάθε Δικαιοσύ-νη»; Δικαιοσύνη ονομάζεται η εκπλήρωση όλων των εντο-λών· όπως ακριβώς όταν λέει· «Ήταν Και Οι Δύο Δίκαιοι Και Εκτελούσαν Κατά Τρόπο Άμεμπτο Όλες Τις Εντολές Του Κυρίου»(Λουκ. 1,6). Επειδή λοιπόν έπρεπε να εκτελέσουν τις εντολές αυτές όλοι οι άνθρωποι, όμως κανένας δεν πραγ-ματοποίησε αυτές στην εντέλεια, γι’ αυτό έρχεται ο Χρι-στός και εκτελεί την πραγματοποίηση αυτών των εντολών.

Και ποια εντολή εκτελεί με το να βαπτισθεί; Το να υπακούσει στον προφήτη ήταν εντολή. Όπως ακριβώς λοιπόν περιτμήθηκε, πρόσφερε θυσία, τήρησε τα Σάββατα, και έλαβε μέρος σε ιουδαϊκές εορτές, έτσι πρόσθεσε και αυτό που υπολειπόταν, το να υπακούσει στον προφήτη που βάπτιζε. Διότι, το ότι ήταν τότε θέλημα του Θεού να βαπτίζονται όλοι, άκουσε τι λέγει ο Ιωάν-νης· «Εκείνος Που Με Έστειλε Να Βαπτίζω Με Νερό»(Ιω. 1, 33) και πάλι ο Χριστός λέει· «Οι Τελώνες Και Το Πλήθος Του Λαού Τήρησαν Τις Εντολές Του Θεού, Διότι Έκαναν Το Βάπτισμα Του Ιωάννη, Οι Φαρισαίοι Όμως Και Οι Γραμματείς Απέρριψαν Το Θέλημα Του Θεού Με Το Να Μη Βαπτισθούν Απ’ Αυτόν»(Λουκ. 7, 29-30).

Εάν λοιπόν αποτελεί εντολή το να υπακούει κανείς στο Θεό, ο δε Θεός έστειλε τον Ιωάννη για να βαπτίσει το λαό, ο Χριστός μαζί με όλες τις άλλες νομι-κές διατάξεις εκπλήρωσε και αυτή την εντολή. Υπόθεσε, δηλαδή, ότι οι εντολές του νόμου ήταν διακόσια δηνάρια. Αυτό το χρέος έπρεπε να το πληρώσει το δικό μας το ανθρώπινο γένος. Δεν το πληρώσαμε. Μας είχε στην εξουσία του ο θάνατος, επειδή ήμασταν υπεύθυνοι γι’ αυτές τις κατηγορίες. Όταν ήρθε ο Χριστός και μας βρήκε να εί-μαστε κάτω από την εξουσία του, κατέβαλε το χρέος, πλήρωσε την οφειλή και ελευθέρωσε εκείνους που δεν είχαν να πληρώσουν. Γι’ αυτό δεν είπε, ‘πρέπει να κάνετε σεις αυτό και αυτό’, αλλά, «Να Πληρώσω Κάθε Δικαιοσύ-νη»(Ματθ. 3,15). Εγώ ο Κύριος, λέει, που έχω, πρέπει να πληρώσω για εκείνους που δεν έχουν.

Αυτή είναι η αιτία του βαπτίσματος, για να φανεί ότι τηρεί όλες τις εντολές του νόμου· αυτή είναι η αιτία κα-θώς και εκείνη που αναφέρθηκε πριν απ’ αυτή. Γι’ αυτό και το Πνεύμα κατεβαίνει με μορφή περιστεράς, διότι ό-που υπάρχει συμφιλίωση με το Θεό, παρουσιάζεται περι-στερά. Καθόσον και στην περίπτωση της κιβωτού του Νώε ήρθε η περιστερά κρατώντας κλαδί ελιάς, σύμβολο της

φιλανθρωπίας του Θεού και της απαλλαγής από τον κατακλυσμό.

Και τώρα παρουσιάζεται το Πνεύμα με μορφή περιστεράς, και όχι με το σώμα της (διότι πρέπει αυτά να τα γνωρίζομε σωστά), γνωστοποιώντας τη φιλανθρω-πία του Θεού στην οικουμένη, και συγχρόνως φανερώ-νοντας, ότι ο πνευματικός άνθρωπος πρέπει να μη έχει πονηριά, να είναι αγνός και άκακος, όπως ακριβώς και ο Χριστός λέει· «Εάν Δεν Μετανοήσετε Και Δεν Γίνετε Σαν Τα Παιδιά, Δεν Θα Μπείτε Στη Βασιλεία Των Ουρανών»(Ματθ, 18, 3). Εκείνη λοιπόν η κιβωτός, αφού σταμάτησε ο κατακλυ-σμός, έμεινε στη γη, ενώ αυτή η κιβωτός, αφού καθησύ-χασε η οργή, ανέβηκε στον ουρανό, και τώρα βρίσκεται το καθαρό εκείνο και αμόλυντο σώμα στα δεξιά του Πατέρα.

(Αγίου Ι. Χρυσοστόμου, Λόγος στο Άγιο Βάπτισμα, Ε.Π.Ε. τ. 35-αποσπάσματα).